

Budapest, 1881. február 15-én.

Előfizetési ár :

Egész évre ..... 3 fjt
Félévre ..... 1 fjt 50 kr.

2. sz.

Megjelen minden hó 15-én.

Hirdetések soronként 10 kr.

IV. ÉVFOLYAM.

Megrendelhető minden
póstahivatalnál és a szerkesztőségénél Budapesten
az állatorvosi tanintézetben.

Mindennemű közlemények a szerkesztőhöz intézendők.

VETERINARIUS

állatgyógyászati, állategészségügyi, tenyésztési s állattartási szakközlöny,

a magyarországi állatorvosegylet tulajdon közlönye.

Ez idei szerkesztő : **Nádaskay Béla**, tr.

Tartalom: Nehány szó egyletünkről. — Kemény Gábor báró m. k. miniszternek jelentése a gazdasági tanintézetek fejlődéséről és állásáról. (Vége). — Kisebb közlemények. — Különfélék.

Nehány szó egyletünkről.

Nem egy oldalról jutott tudomásunkra az, hogy vannak, a kik félig-meddig bizalmatlankodnak az egylet hasznos volta iránt, — mert, mint okoskodásaikból kilátszik, nem bírnak kellő fogalommal egy ily egyesület céljairól, legalább nem fogják fel e célokat minden irányban, egész terjedelmükben. Indítva érezük tehát magunkat ilyen egyesületekről átalában szólani, megvilágítva azok célját s működésük körét s különösen a német országiakat idézve például, a melyek márközel félszázada, hogy működnek. Ugy véljük, hogy t. olvasóink szivesen fogják ezen rövided tárgyalásunkat fogadni, mert nem egy érdekes adattal fognak benne találkozni,

Az „Österr. Vierteljahrsschrift für wissenschaftliche Veterinarkunde" 1880. IV. köt. II. füzetében *Ableitner K.* terjedelmesen tárgyalja a németországi állatorvos egyletek működését, sőt mondhatni, történelmét. Nem szándékunk azt egész terjedelmében reprodukálni, mert ebben lapunk térviszonyai is gátoznak; de kifogjuk emelni különösen azon főbb mozzanatokat, melyek célunkba vágnak, a melyekből már előzetesen is lehet következtetést vonni hazai egyletünket illetőleg.

Ableitner közleményéből kitűnik, hogy Németországban s különösen Württembergben már 1838-ikban alakult az első — állatorvosegylet, melynek alapszabályai czélul tüzték *az állat orvostudományok előmozdítását*. Ezen egyletnek már a második ovi gyűlésén az elnök jelenti megnyitó beszédében: „Hogy ő felsége az egyletet úgy mint az (ember) orvosi egyleteket Württembergben, a törvények ótalma alá helyezni kegyeskedett.” *Gurlt. ár.* így nyilatkozott: „Az állatorvosok társas és collegiális összetartása bizonyára úgy az egyesekre, valamint az egészre sok jóval van ; meggátolja az elparasztosodást és kényszerít a szakmában fellépő mozzanatokkal megismerkedni.”

A hirneves tanárnak ezen nyilatkozata első pillanatra nem épen látszik hízelgőnek ; de ha tekintetbe vesszük némely vidéken a viszonyokat, melyekben az állatorvosnak, igen gyakran nagyon szomorú fizetéssel vagy keresettel élnie kell, — akkor könnyen be fogjuk látni a fenebbi szavak igazságát s azzal az egyesületi összefüggés valóban áldásos voltát. De lássuk tovább. — A württembergi egylet eme 2-dik évi gyűlésén az elnöklő már (így egyleti közlőny alapítását hozta javaslatba, mely az egyleti ügyeken kívül, az állatgyógyászat terén felmerülő haldást általában folyvást szemmel tartani vala hivatott. Az egylet két éves működés után már oly bizalmat vivott ki, hogy a kerületi kormányzáság több kérdéssel fordult hozzá, azokra az egylet nézetét kikérve. (Így pl. lehetne-e és hogyan czélszerű ebfelügyeletet szervezni? Mikép lehetne a húsvizsgálatot javítani ? stb.)

A 3-dik évi gyűlés alkalmával már 113 volt az egyleti tagok száma; a mi csakis az egyesülés előnyös voltáról tesz tanúságot. S ime már az 1843-dik évben megtartott 6-dik gyűlésén az elnök 189 tagról tesz közlést s egyebek között így szólott: „A szokás több hasonló gondolkodású egyesülése által az egylet emelni s neki általa az előbb nélkülözött támpontot nyújtani, hatályos voltában oly általánosan ellett ösmerve, hogy majdnem naponta új és új egyesületek keletkeznek, melyek elforgácsolt erőket gyűjtenek s felakarják használni oly czél elérésére, melyet egyesek hiába iparkodtak elérni. Egyesülésünk czélja „az

állatorvosi tudomány és művészet előmozdítása." Az állatgyógyászat alapja mindig a tapasztalás marad; ha tehát az előforduló eseteket pontosan és előítéllettől menten észleljük, ugyan gyarapítjuk tapasztalataink összegét, de egy emberélet nem elegendő arra, hogy csak mérsékelt számú észleletet gyűjthetnénk is oly különböző betegségekről; azért felhasználjuk másoknak tapasztalataikat, kik előttünk haladtak vagy kik mellettünk működnek. A ki csupán magára van szorítva, aránytalanul fárad, míg másik előtte vagy véle egyidejűleg könnyedén jut annak birtokába, a mire amaz sok időt és fáradságot kénytelen fordítani; innen van annak a becse, ösmerni a mi körülöttünk történik; a becse a lapoknak, melyek gyorsan tudósítanak a bárhol tett előhaladásokról. Azonban becsületünk és kötelességünk a tudomány irányában kívánják, hogy ne csupán a nyújtottat elfogadjuk, hanem mi is, — a mennyire erőink engedik, viszont adjunk, gyűjtve tapasztalatainkat, helyesítve és végre közölve azokat, hogy itt vagy amott hasznot hajtsanak vagy legalább az igazság felkutatására ösztönözzenek."

Ki nem buzdulna a híres és nagy tudományu *Hering* tnr. ezen szavaira!

Azonban nemcsak a szellemi téren, a tudomány mezején érvényesíté az egyesület tevékenységét; hanem az állatorvosok anyagi helyzetének lehető javítására is kiterjeszté azt. Már a nyolczadik gyűlésen megvitatták azon javaslatot, mely a württembergi állatorvosi ügyek beható reformját czélozta s a kormányhoz kéreést intéztek, mely szerént: „tekintettel a beteg állatok helyes tudományos kezelésének fontosságára a gazdaszatot illetőleg, s a hivatatlan gyógykezelések által okozott elismerten nagy károokra, — ez irányban az állatorvosok több védelmet nyerjenek s biztosított állások (hivatal) által nekik nagyobb buzgalomra s alapos kiképzésre több alkalom adassék."-

Hogy az egylet mennyi küzdelemmel volt csak képes haladni, leginkább kiténik abból, hogy az első 10 év alatt sikeres len volt minden társadalmi törekvésük, s nem voltak képesek az állatorvosok helyzetét megjavítani s végzett szolgálataiknak méltóbb s anyagilag is megfelelőbb állást az országban ki nyerni. De nem csüggedett az egylet! Még további 10 éven át lankadatlan buzgalommal működött, megtartva évről-évre ösz-

szejöveleteit. Kitartása végre megis termé gümölcseit. Az állam, a kamrák, a közönség mindinkább figyelmessé lön az egyletre s kivált a gazdászok belátták, hogy rendezett, szabályzott s az időviszonyoknak tudományosan megfelelő állatorvos ügy nekik csak előnyükre s hasznukra lehet; mi okból mind több és több szót emeltek a mellett, hogy az állatorvosoknak magasabb előképzettsége és jobb állása szükséges és kívánatos lenne. S ime 1868-ban, — tehát 30 éves küzdelem után — a kamara az államministerium javaslatára 9600 fírtot engedélyezett a tisztí főállatorvosok fizetésének javítására azon föltétellel, hogy minden kerület hasonló összeget fog adományozni. Továbbá elérte az egyesület, hogy a ministerium 1875-ben az állatorvosi érdekek képviseletét illetőleg elrendelte : hogy az ország approbált állatorvosai jogositva vannak „kerületi egyletek”-et alakítani. Továbbá, hogy az állatorvosügy fontos tárgyiban a ministerium a *bizottmány véleményét* kifogja kémi, vagy pedig annak egyik s általa kijelölendő *tagját* a tanácskozásokra a ministeriumban, megfogja hívni.

Ámbár szük a rtndelkezésünkre álló tér, mégis szükséges nek tartjuk néhány pillantást vetni a bajorországi állatorvos ügyek fejlődésére is. — Az 1842-ik évbe esik a bajor királyság állatorvosainak első összejövételük (junius 29.); mely alkalommal azok ugy az illető városi és katonai hatóságok, valamint a legelőkelőbb polgárság által ritka figyelem- és előzékenységgel fogadtattak. Ezen összejöveten az alapszabályok elfogadtattak és a belügyministeriumnak felterjesztetének. Azonban, daczára annak, hogy a szabályzatot a központi állatorvosi intézet is helyeslé, — a kir. ministerium azt nem engedélyezé, okul adván, hogy azon összejövetelek által időnkint az a kellemetlen körülmény állana be, hogy olyankor az egész országban hiányozhatnék a szükségelt állatorvosi segélynyújtás (t. i. az esetleges megbetegedett állatoknak). Ily tagadó válaszszal szemben a kerületi egyesületek, egyesületek alakítására voltak utalva. *Kreuzer* dr. (Augsburg városa állatorvosának) fáradhatlan buzgalmának sikerült kerületi egyesületeket létesíteni, ugy hogy 1845—46 és 48-ban Bajorország majd minden kerületében alakult egy állatorvosi egyesület. Későbbben (1849) ezen ker. egye-

sületek működésének csoportosítása, öszpontosítása s egyöntetű eljárás célzása tekintetéből egy központi főválasztmány — General Comité — alakított, melybe minden ker. egyesület egy egy képviselőt küldött. Ezen központi választmány mondotta ki legelőször azon elvet, mely szerént az *állatorvosügyek csak akkor nézhetnek örvendetes jövőnek eléje, ha az emberorvosi gyám ság alól felszabadulnak*; ezen választmány emelte ki szükséges ségét az állatorvosügyeknek, valamint a szakoktatás új szerve zésének." Kimondotta a tiszti- és kerületi állatorvosok s egy or szágos állatorvos alkalmazásának szükséges voltát, nemkülönben u. n. *állatorvos-tanácsok felállítását úgy az egyes kerületi kor mányoknál, valamint az illető ministeriumnál* — sürgette. — S mindezen kívánságokat ma már (Bajorországban) teljesítve látjuk.

Idővel azonban az illető kormánynak teljesen alaptalan s fel nem fogható intézkedése következtében a központi választ mány feloszolván, a ker. egyesületek teljesen függetlenekké let tek, s így folytatták lankadatlanul működésüket, nemcsak tár sadalmi és állási viszonyaikat folyvást vitatva, és sürgetve a kormánynál; hanem a gyakorlati életben előforduló tapasztala tokat s észleleteket behatóan tárgyalva, — ezen működésük által *bizonyítékát adták annak, hogy az állatorvosok az állam nak és mezőgazdaságnak ép oly szükséges és hasznos tényezői,* mint más szakok a nép- és államháztartásban.

Ugy véljük, hogy a fentebb közöltekből, — ha Összeha sonlitjuk a mi állatorvosi viszonyaink állapotát a németorszá giakkal, — egyesületünk föladataira s hasznos és szükséges voltára alapos és bőséges következtetést vonhatni. Mielőtt azon ban befejeznők mondókánkat, még két irányban szükséges az illetőknek figyelmüket felhívni. Először is: már a főnebb szóban volt egyletek tárgyalták oly intézmény eszméjét, melynek célja az elaggott, akár pedig hivatásuk teljesítésében szerencsétlenül járt, keresetképtelenné vált kartársak segélyezése; nemkülönben azok igen mostoha viszonyokban hátramaradt özvegye és árvái nak gyámolítása. — Ha a németországi egyesület történelmét megtekintjük, láthatjuk abból, hány évtizeden át kelle küzde niök, mig társadalmi és állásuk viszonyaiban a mai helyzetre

e melkedni képesek valának ; pedig már félszázad előtt szállottak volt a küzdés terére. S hol maradtunk mi? ! hol vagyunk mi? s föltéve azt, hogy aránylag sokkal hamarabb érünk célzt tö rekvéseinkben (a mire eddigi tapasztalataink épen nem jogosi tanak fel), leend-e állatorvosaink legnagyobb része oly viszo nyokban, hogy akár saját vénségéről, akár netán hátrahagyan dott családjáról biztosan gondoskodhatnék? Pedig hihető, hogy biztosabban lehet az egyletnek reménylenie ez utóbbi cél el érését ; a mennyiben a mai időviszonyok között ez könnyebb is. Ime az utolsó bizottmányi ülésben már Tormay kir. tanácsos indítványára el lett határozva az, hogy az alapítványi összegek leendő segélyezési alaptőkeképen tekintessenek. Minél jobban gyarapszik é tőke, annál hamarabb lesz valósitható az egylet céljainak egyike, t. i. a tagok anyagi helyzetének javítása. S ha a mostan élők, annak csak alapját is megvetjük, s ha mi magunk nem élvezhetnők is annak gyümölcseit (ámbar épen nem valószínűtlen, hogy a ma élők közül is egyik-másik kényte len leend már tapasztalni az egyleti jótékonyt), — nem-e felebaráti és erkölcsi kötelességünk arra törekedni, hogy minél szélesebb minél bővebb s erősebb alapját vessük azon tőkének, mely szerencsétlen kartársak vagy özvegyeik s árváik segélye zésére fog szolgálni. Ezzel szemben ugy hisszük, hogy azok is, kik ugy okoskodtak: „hát miért fizessük az 1880. évre a 4 frtot, hiszen semmit sem kapunk érte!”, bizton hisszük, hogy elfognak hallgatni s szivesen fogják illetékeiket befizetni: mert bizon bizon nem tudhatjuk, nem-e szorulunk rá a most összegyűjtendő tőkének segélyező kamataira! Dúsgazdagokkal is megeshetik, hát még egy szegény állatorvossal!

Záradékul még nem mulaszthatjuk el azon örvendetes tény felemlítését, hogy a földm., ipar- és keresk. minister ő nagyméltósága, méltányolva az egylet céljait, azok előmozdítá sára évi 280 frtnyi segélyt adományozott. Ezáltal biztositva van az egyleti közlöny fennállása és az alaptőkének gyarapítása.

Kérjük tehát mindazokat, kik még mindeddig a 80-ik évre tagdíjaikat be nem fizették, azt mielőbb teljesíteni. Fel tehát: Viribus unitis, mert csak concordia res parvae crescunt!

Dr. Nádaskay.

Jelentése

Kemény Gábor bárónak, földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. hir. miniszternek a gazdaság tanintézetek, fejlődéséről és állásáról. (Vége).

A magyaróvári m. kir. gazdasági akadémia.

A m. kir. gazdasági akadémia főadata, oly egyéneknek, kik megelőzőleg elégséges tudományos képzettséget és megfelelő ismereteket szereztek a gazdasági gyakorlatban, megadni a tudományos alapot mezőgazdasági felsőbb szakképzésre és gyarapítani egyúttal az általok már szerzett gyakorlati ismereteket. Szolgál továbbá: tanárok kiképzésére gazdasági tanintézetek számára és alkalmat ad tanárjelölteknek; tanképességöket megkísérlem.

Végre az előljáró ministerium által a mezőipar érdekében hozzá intézett munkálatokat átveszi és ezen oldalról a mezőgazdasági ügyekben tőle kért véleményezéseket megadja.

A teljes tanfolyam az akadémián két évre vagy négy fél évre van kiszabva.

Minden tanév két félévre oszlik.

A téli félév október 1-jén kezdődik és február utolsó napján végződik. A nyári félév márczius 1-jén veszi kezdetét és végződik a tanévvel együtt július 31-én.

A hallgatóknak szabadságában áll tanulmányaikat több mint négy félévre felosztani, s így tovább mint két évig az akadémián maradni.

Az intézetbe való felvételre rendes hallgatóknál e követkellékek mutatandók ki:

1. Az elért legalább 18 éves kor.
2. Az apa vagy gyám beleegyezési nyilatkozata, vagy a beállott nagykorúság — az ez irányban fennálló országos törvények értelmében.
3. Eddigi törvényszerű erkölcsi magaviselet.
4. A gazdasági gyakorlatnál történt alkalmaztatás; kik ez utóbbit kimutatni nem képesek, tartoznak a gyakorlati előismeretekenél megkivánt mértéket egy elővizsga által kimutatni.

Érettségi bizonyítvány a teljesen elvégzett gymnasiumi tanulmányokról, vagy a jó sikerrel befejezett főreáltanodáról.

Ezzel egyenlőknek tekintetnek:

a) Kik más gazdasági akadémiáról átlépnek és jó bizonyítványokat mutatnak elő.

b) Kik egy gazdasági közép tanintézet teljes folyamatát jó sikerrel befejezték.

c) Kik előzetes gymnasiumi vagy reáltanulmányaik után több évig a gazdasági gyakorlatban alkalmazva voltak és önálló hatáskört foglaltak el.

d) Kik előzetes gymnasiumi vagy reáltanodai tanulmányok után kereskedelmi-, ipar-, bányász-, erdészeti-, katonai-, tengerészeti akadémiát végeztek.

Megjegyzés. A fentebb a) b) c) d) alatt megnevezettek, midőn felvételre jelentkeznek, épen úgy tartoznak az 1. 2. 3. 4. alatt elsorolt felvételi feltételeknek megfelelni, mint azon hallgatók, kik érettségi bizonyítványaik alapján vétetnek fel, és ha netán a bemutatott bizonyítványokból kellő érettségök az akadémiai tanfolyamra, tudományos és gyakorlati tekintetben határozottan kivethető nem lenne, tartoznak magukat felvételi vizsgának alávetni, melynek eredményétől függ, vajjon mint rendes hallgatók felvehetők-e.

Rendkívüli hallgatók ugyanazon föltételek mellett vétetnek fel, mint a rendesek, csakhogy náluk elméleti és gyakorlati előképzésük megbírálása körül kevesebb szigor alkalmaztatik.

Vajjon oly hallgatók, kik csak rendkívüli minőségben voltak felvehetők, de azért minden előirt tantárgyat hallgattak s a féléves vizsgákról jeles osztályzatokat nyertek, óhajukra a rendes hallgatók sorába felvehetők-e, arról esetről-esetre a tanári kar határoz.

Az akadémiába való belépés rendszerint a téli félév elején történik, kivételesen azonban megengedtetik a nyári félévben is belépni.

Tandijul minden hallgató félévenként 40 frotot és pedig mindjárt a félév kezdetén lefizetni tartozik. Ezenkívül semmi nemü dijak nem kívántatnak.

A félév folyamában beálló önkényes vagy kényszerült ki lépés után a befizetett tandíjból mi sem térítették vissza.

Szükségképző hallgatók, kik hatóságilag láttamazott sze génységi bizonyítványt mutathatnak be, tandíj elengedésért folyamodhatnak.

Az engedélyezhető felmentések a beírott hallgatóság 15 százalékát meg nem haladhatják.

A tandíj-elengedést a tanári kar javaslatára az előljáró ministerium eszközli.

A felmentés mindig csak a folyó félévre terjed ki.

Az előirt összes tantárgyak minden tanévben magyar és német nyelven adatnak elő.

A hallgatók a tantárgyakat tetszés szerint teljesen vagy csak részben az egyik vagy a másik tannyelvű előadásra hall gathatják ; szintügy a vizsgákat is azon nyelven tehetik, a mely ben jártasabbak.

Tantárgyak a félév megjelölésével, melyben a fennálló tan rend szerint előadásra jutnak:

A) Mezőgazdasági szaktárgyak. 1. Talajisme. 2. Általá nos növénytermelés. 3. Lecsapolás és földöntözés. 4. Különleges növénytermelés. 5. Általános állattenyésztés. 6. Lótenyésztés. 7. A ló küllemtana. 8. Szarvasmarhatenyésztés. 9. Fejőszet. 10. Juhtenyésztés. 11. Gyapjuistne. 12. Sertésenyésztés. 13. Méh tenyésztés. 14. Selyem - hernyótenyésztés. 15. Haltenyésztés. 16. Baromfitenyésztés. 17. Üzlettan. 18. Becsléstan. 19. Könyv vitel. 20. Helyi gazdasági viszonyok.

Ezen előadások kapcsában az intézeti majorokban, istál lóokban, méhesben és selymértenyészdeben az akadémia gazda ságában való okmutatások és a főhercegi gazdaságokba teendő szakkirándulások tartatnak.

B) Megalapító tanszakok. 21. Mennyiségáni ismétlések. 22. Gyakorlati mértan. 23. Erőműtan. 24. Természetan. 25. Általános vegytan. 26. Gazdasági vegytan. 27. Ásvány és föld isme. 28. Növény-, boncz-, élet- és alaktan. 29. Növénykörtan. 30. Különleges növénytan. 31. Állattan. 32. Házi állataink boncz és élettana. 33. Éghajlattan. 34. Nemzetgazdaságtan. 35. Sta tistika.

Ide sorolandók még a vegytani és növényélettani műhelyekben és a fűvészkertben végbeviendő gyakorlatok, háziállatok bonczolása, gyakorlatok a földmérésben és a közeli környékbe teendő állat- és növénytani kirándulások.

A segéd- és melléktanszakok : 36. Eszköz és géptan. 37. Szőlő. 38. Komló. 39. Gyümölcsfatenyésztés és zöldségtermesztés. 40. Patkolástan. 41. Iparvegytan. 42. Építészet. 43. Jog isme. 44. Állatgyógyászat. 45. Erdészet.

Ide tartoznak a gyakorlatok az iparvegytani műhelyben, okmutatások az intézeti kertben s a gép- és eszközkísérleti állománynál, beteg házi állatoknál, lópatkolásnál, előforduló gazdasági építkezéseknél; — és kirándulások a szomszédos erdőkbe.

A fennebb elősorolt tantárgyak kötelezők mindazon hallgatókra, kik rendes hallgatói ad beírva lettek és végbizonyítványra igényt tartanak.

A kötelező tantárgyakon kívül a növénytermelés és állattenyésztés kiváló fontossága, egyes fejezetei fölött nagyobb részletességgel, úgy szintén a gazda általános képzettségére fontos tanok és a mezőgazdaságot érdeklő szakszerű mozzanatokról egyes tanárok által nem kötelező előadások is tartatnak, Ilyenek pl. az utóbbiak közül a mezőgazdaság története, mezőgazdasági üzletirány, rajz stb.

Kisebb közlemények.

A szemtükörrel való vizsgálat kórismei jelentősége a lovak butacsírájánál.

Az „Österr. Yiertelj. Schrift" 1880. évi IV. füzetében olvasható e közleményt nem mulaszthatjuk el t. olvasóinkkal lényegében megismertetni.

Esberg dr. a hannoverai állatorvosi intézeten számos helyen és idült agyvizkóros lovon megejtett vizsgálatainak eredményét a heidelbergi szemész-társaság előtt 1870. augusztusban közölte. Ő ama vizsgálati alapján felveszi, hogy a mondott kór a szem alapján föllépő változásokban egyenes kifejezést nyer, s hogy ebből a koponyán belüli nyomás változások által okozott

vérkeringési zavarokra némi biztossággal lehet következtetni. Rendes körülmények között a szemtükörrel, mesterséges vagy jobban nappali világítás mellett, a lószem mélyéről sárgás-zöld visszaverődést — reflexet — nyerni, és pedig a középső és felső részletről, a mely legközelebb esik a vizsgálás alá. Ez az u. n. tapetumról jön. Kifejezett hydrocephalicus megbetegedés eseté ben már most a szemfenék ezen részlete nem a tapetum színeze tében jelentkezik, hanem haragos veres színben, mely felfelé lángszerűen terjed a szemegyenlítő felé, s gyakran még azon túl is követhető; a bulbus alsó felén az injektio rendesen leg hatalmasabban lép fel, áthaladva a szemfenék tapetummentes részletére is. A látidegszemölcs feltűnően megvörösödött; köz pontjában egyes telített foltokat lehet észrevenni; az idegszövet zavaros, de kifejezett duzzadás nélkül. A látideg külső harma dából koszorú módjára kilépő retinaledények erős teltségük következtében sokkal tisztábban tűnnek fel s a szemölcsön szá mos anastomosis vehető észre ; az edények 8—10 millimeter nyire követhetők a retinába, holott rendes viszonyok között ez csak néhány mmnyire lehetséges.

A nagyfokú agynyomás ilyen eseteiben a szemet, a tágult pupillán át vérpírosan világítani látjuk. A koponyán belüli nyo más csökkenését már most a szemfenék körületétől mindinkább elterjedő rendes színezetéről a tapetumnak lehet felismerni, míg a nyomás gyarapodtával a belövelltség azonnal nyer kiter jedésben. A szemtükörrel tapasztalt ilyen változás gyakran 24 óra alatt igen feltűnően beállhat s a beteg közérzetében beálló változásokat bizonyítja.

Esberg tr. ezen észleleteit *Lustig* tr. Hannoverában után vizsgálta, még pedig mesterséges világítás nélkül, magában az istállóban, de megelőzőleg Atropint alkalmazva; e végre leg célszerűbb az állatot farral kifelé az istálló ajtóba állítani.

Lustig tr. mintegy negyven vizsgálata alapján *Esberg* adatait megerősíti, s szerénte a látidegszemölcs és a környező retinaledények vérteltsége sohasem hiányzó, egészen állandó leletet képez a butacsíránál; sőt ezen hyperaemia fokáról még a betegség fokát is előre meghatározhatónak állítja, Heveny agyvizkórnál a szemfenék veressége legfeltűnőbb; többnyire

azonban egyik szemben nagyobb mérvű mint a másikban s *Lustig* azt tapasztalta, hogy tisztán kifejezett ilyen állapotban az illető ló a lovazó alatt azon oldalra szorított erősebben, a melyen a látidegszemölcs hyperaemiája csekélyebb volt. Ebből ő következtethetni véli, hogy a pangás által okozott látási zavarak lényeges befolyással vannak a butacsírás lovak mozgás rendellenességeire ; hasonlóképen a kerge juhok oldalmozgásait illetőleg.

Lustig trn. megjegyzi, hogy a butacsírának nagy orvos törvényszéki jelentőségénél fogva, a szemtükörrel tett vizsgálat, állandó adata végett igen fontos kórismeit tünetet szolgáltat, a mely minden esetenél figyelembe veendő és hogy minden, törvényszéki célokra szolgáló lelet, melynél a szemtükörrel való vizsgálat hiányzik, jövőre nem tekinthető teljesnek. Ezen közlemény egész terjedelmében a „Jahresbericht d. k. Thierarzneischule zu Hannover f. 1878/79.” füzetében olvasható. — y—

A derme kezelése Monobromkámforral.

Ezen szerrel *Siedamgrotzky* dr. trn. tett kísérletet egy nemes kanczánál, mely pártatiprás következtében dermébe esett volt Az igen félő állat erősen izzadott, s az eledelt igen nehezen vette magához.' — A betegnek, mely sötét állásban függő heve derbe helyeztetett, először 25*00 Bromkaliumot adtak részint csőrében, részint kenyérben ; ez adagot 2—3 napon 30*00-ra emelték ugyan, de a görcsök mindamellettt folyvást növekedtek, s majdnem teljes száj záródás erős nyálzással állott be. Erre a Monobromkámfor subcutan lett alkalmazva (2*00 : 10*00 igen tömény borszeszben oldva 3-szor napjában).

Megjegyzendő, hogy a szer ily csekély mennyiségű szeszen csak mintegy 25°-ra melegítve oldódik fel teljesen s ki hülve könnyen kiválik ; a befecskendést tehát igen gyorsan kell eszközölni. Ez adagra a görcsös állapot engedni látszott, mi nek alapján 8 napon át ugyanannyi lett befecskendezve ; s ime már a második napon alábbhagyott a görcs, valamint az izzadás is, s a tápfélvétel megkönnyebbedett. A mozgás szabadsága

mindinkább növekedett, úgy, hogy 18 napra a lovat már vezetni lehetett.

Más két esetben ugyanazon kezelés nem vezetett sikerre ; az állatok nem tűrték a függesztő hevedert, eldőltek s többé nem voltak lábra állíthatók, elhullottak.

(*Bericht ü. d. Veterinarwesen im Königr. Sachsen 1879.*) —y.

A genymell műtételének kérdéséhez.

König tr. szerint a genymell műtételének javalatai: 1. Szétesett mellhártya izzadmány ; 2. A kétségen felül megállá pitott genyes mellhártya izzadmány szintén metszés és alagső vezés által távolítandó el. — A műtét a *Lister-féle* eljárással semmi veszélyt sem rejt magában, sőt *König* absolut biztosnak tartja, mely gyors gyógyuláshoz vezet. A mellür kifecskendését nem carbolsavval, hanem chlorzink-oldattal (1: 30, — 1: 15) eszközzi; A műtét akként végzi, hogy a bordacsonkolást a bordaközötti megnyitás fölé helyezi s csonthártya alatt végzi; ren desen a hát széles izma mellett az 5—6. bordát választja. Egy szerűbb esetekben két nyílás fölösleges. Az alagsövet a geny felszíne alá helyezi s a külső sebnilyásban biztosítja; a secretio megszűntével az eltávolítatik. (Orvosi H.)

Állatoknál a bordacsonkolás fölösleges, mert a bordaközök elég bővek az alagső átvezetésére s megerősítésére.

A szülészet köréből.

Jády Imre uradalmi állatorvos közli velünk az ő gyakor latából a következő esetet. Ő ugyanis 1874. év februárjában „Aranyos” nevű félvér anyakanczához hivatott (*Zichy* Nándor gróf Felsőczikola pusztájára), mely azonban odaérkeztekor már elhullott volt. *J.* úr az elhullott s baloldalán fekvő állatnál a nemzőrészek külnyílásán kitolulva találta annak „majd minden beleit.” A jelenlevő emberek kimondása szerint megérkezte előtt három negyed órával szűnt meg élni a kancza, melynek teste azonban még nem volt kihülve. *J.* a kint levő beleket eltávolítván, bevezette kezét a nemzőrészek belsejébe s meglepetve ész-

lelte, hogy a csikó még életben van és hanyatt fekve s farral kifelé volt helyeződve. A méh felső falzatán, a méhszáj mögött mintegy 20 ctmternyi hosszú nyilást talált. A magzatot már most rendes fekvésbe helyezte s bár nagy fáradsággal, a szülő utakon át vette ki; s az élő csikó által, — az ugyan már élette len anyja emlője tejjel igen telt lévén, ezt kiszopatta s egy óra mulva a csikó felkelt; aztán meleg takarókba burkolva másik pusztára vitetett, hol egy másik bőtejű anyakancza alá adatott. J. azon megjegyzést teszi, hogy észleletei szerént a magzat az elhullott anyaállatban addig él, mig ennek testmelege megvan ; ide nem értve a ragályos betegségben elhullottakat, sem olyanokat, melyeknek vérük (pl. vágóhidon) kibocsáttatott, a midőn is a magzat élete az anyáéval együtt megszűnt.

Garatmögötti tályog sz. marhánál.

Az angol „Veterinary Journaléban (augustus 1880) With wortli közli az esetet. A kórnak tüneteiként felsorolja: jó távol már észrevehető sípolás (llohren), nyelésnehézségek, időnként borzongás (a genyedés jele), léghiány, összeesés, megszűnt kérdzés.

Az 1872. évben W. egy Shorthorn-bikához hivatott, amely ily tályogban szenvedett. A megfulladás veszélyének elhárítására a légsömetszést ajánlotta; mielőtt azonban a tulajdonos elha tározta volna magát, az állat elhullott volt. A bonczolat a kór isme helyességét bizonyítja, mert feltalálták a tályogot, mely egy meszelnyi genyet tartalmazott. — Körülbelül egy hónap mulva ugyanott egy bornyúnál hasonló tünetek léptek fel. Ennél a légsömetszés eszközöltetett, s még a fültömírgytájon ejtett bemetszésen át a tályog csapoltatott, az állcsont alatti tájon pedig ellennyilást készítve, ily módon a tályog egészen kiürít tetett. Aztán a két nyilason át szalagot húztak s a rendes seb kezelést teljesítették. — A bornyú már másnapra ismét kéröd zött s jól evett. A csővecset azonban hónapokon át benn kellé hagyni. — (üst. Viert. J. Schr. 1880. IV.)

Ezen kór ugyan nem igen ritkán fordul elő, mégis nálunk alig találunk róla közleményeket. Embernél, kivált pedig gyer-

mekeknél elég gyakori, s ez utóbbiakra vonatkozólag kimerítően megösmarkedhetni *Bókay J.* tnr. monográfiájából.

Különfélék.

Az "**Orvosi Hetilap**" c. i. l. számában közli csatári *Gróss L.* tr. az orsz. közegészségi tanács 1879. és 80. évi működéséről szóló jelentést, melyből a következőket emeljük ki:

Az országos közegészségi tanács nagy terjedelmű munkálatai alapján megállapították a pestisnek netalán ismét felmerültével követendő óvrendszabályok, melyek ugy a jelenkor közmívelődési viszonyainak, mint a tudomány vívmányainak megfelelnek; e munkálatok ugy, mint a tanács tagjainak részvétele a végrehajtó központi bizottság üléseiben, azt eredményezték, hogy a kormány jelenleg birtokában van azon óvrendszabályok teljes szervezetének, melyeket fenyegető veszély alkalmával életbe kell léptetni.

Azon kérdésre, valjon közegészségi szempontból megengedhető-e az amerikai disznóhúsnak és disznózsírnak behozatala V, a tanács azon indokolt véleményyt nyilvánította, hogy az amerikai disznóhús és zsír, melyeknek eredetéről biztos tudomást szerezni nem lehet, a fogyasztók egészségét veszélyezteti, minélfogva a forgalomból kitiltandó, illetőleg behozatala meg nem engedendő. Arra pedig : valjon meglehet-e engedni, hogy borsókás sertések zsira és hája állatorvosi felügyelet mellett kiolvasztatván, forgalomba hozassék ? véleményét abban nyilvánította a tanács, hogy miután a kellő hőfok alkalmazása mellett a zsírban, és hájban a borsókának semmi nyoma sem lehet, az engedély megadható, azon feltétel megtartása mellett azonban, hogy az ilyen olvasztó minden oly helyiségtől távol és elkülönítve legyen, melyben elhullott vagy betegség miatt leszúrt állatok hullái technikai czélokra (szappangyártás) feldolgoztatnak.

Személyi hírek. *Thanhoffer* Lajos dr. a m. k. állatorvosi tanintézetben az élet- és szövettan tanára s egyetemi magántanár a budapesti tud. egyetemen rendkívüli tanár czimével és jelle gével ruháztatott fel. — A bécsi állatorvosi tanintézetben a kórboncztan és tövvényszéki állatorvostan tanárává *Csokor* (,). dr. (eddig ugyanott adjunktus) lett kinevezve — *A m. k. állator*

*vosi tanintézet*en időközben megürült ösztöndíjas állomás a kórodai tanszakok mellett a földm., ipar- és keresk. ministerium f. é. febr. 1. 2065. sz. a. rendeletével *Betnár Márton* okl. állat orvosnak adományoztatott.

Az angol társulat, melynek vágási módját mult számunkban leírtuk volt, mint tudomásunkra jutott, folytatni fogja vágásait, illetőleg az itt vágott húsnak kivitelét. Erről a „Gazd. Lapok és M. Föld” a következő közelebbi adatokat adják: Az angol húskiviteli társaság innen Párisba szállítja a húst, s indítva az eddigi fényes eredmény által, most már nagyobb mérvben és rendszeresen fogja azt üzni. A fővárosi tanács engedélyével 1000 tonnát tartalmazó jégtartót épített a közvágó hídon, a hússzállító kocsik lehűtésére szolgáló jég eltevésére. A mellett, hogy a szép marhát jól is fizetik s daczára annak, hogy a szállítási költségek egy kocsirakomány után 2000 frtra rúgnak (?), mégis szép nyereségük esik, a hús Párisban kétszer oly drága lévén. Az innen szállított hús gyorsan elkelt s minősége által nagy feltűnést okozott a párisi mészárosok között. — A fent idézett lapok is kiemelik a meleg vízzel való kezelését a húsnak; amire mi is különösen figyelmeztettünk volt a vágási mód leírása alkalmával.

A csont mint aprómarha-élelem. E célra a csontokat, — mint a „Gazd. Lapok és M. Föld” közli — egy angol gazda alkalmazza; és pedig egy nagy czintányéron barnára piritott csontokat megdarálva adja a baromfinak, mely ezen táplálékot, állítólag, igen megkedveli és előnyösen értékíti, mert tőle igen jó karba jön s bőven ad tojást. E mellett nem kell attól tartani, hogy a sok tojás elgyengitené a tyukokat; attól sem, hogy ez eledelben túlságos sok meszet kapnának, mert a tojáshéj képzéséhez igen sok mész szükséges, a mi a csontokban igen jó mennyiségben van meg. A csontokat e célra, ugy a házban, mint másünnen is össze kell takarítani, gyűjteni és így sok más eledel meggazdálkodható. A csontpörkölést lehetőleg lakháztól távolabb kell eszközölni, mert erős, kellemetlen szag támad mellette.